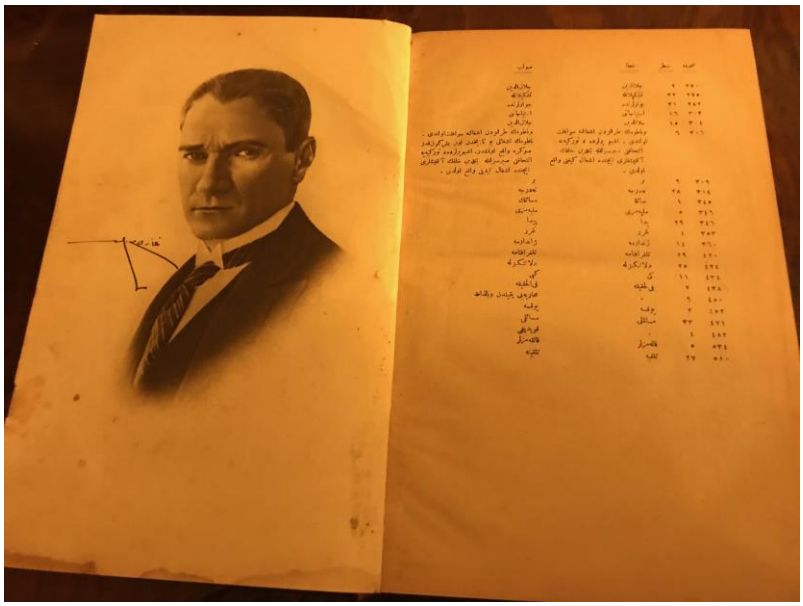
∞ ATATÜRK ∞ 10 Kasım. 09.05 / Rengigül Yaltırık Ural

RE Books Arts Arşivimize kayıtlı dedem Eyüp Yaltırık'tan yadigâr Nutuk'tan

Bugün 10 Kasım 2026. Dokuzu beş geçe saygı duruşumuzu yaptık, siren sesleri yine yüreğimize dokundu, burnumun ucu sızladı, gözlerim doldu.

Bir yazı hazırlamıştım. Bahriye Sarıali ve Bedia Atam anneannelerimi anarak yazıma başlamıştım. Bahriye anneannem "Atatürk öldüğünde Güler kucağımda dokuz aylıktı. Çok üzülmüştük" derdi ve Atatürk'ün biz kadınlar için önemini anlatırdı. Annem Güler Sarıali Yaltırık'ın nöz annesi Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün baba soy ağacında yer alan Yüzbaşı Sami Atam'ın kızı. Atatürk vefat ettikten kısa bir süre sonra Bedia Hanım da Hakk'ın rahmetine kavuşuyor. Bahriye Sarıali'nin Bedia Atam'a sarılmış fotoğrafın tarihi 1935, Afyon işgalinde Trikupis'in karargâhlarından biri olan konağımızda. 10 Kasım'da Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün biz kadınlara öneminden başlayarak, kısa ve öz büyüklerimin Atatürk'ü örnek aldığı, onun önemini vurguladığı konulara değineyim, bir sonraki yazımı da yayınlarız.

Kadınların Seçme ve Seçilme Hakkı

Büyük annelerim savaşın içine doğdukları için Atatürk'ün biz kadınlar için önemini bilirler, ifade ederlerdi. Bahriye Sarıali, Nevzat Yaltırık, Saffet Ural'ın anneleri Seher Ural; **Nüfus sayımlarında bile gözükmeyen, mîrâstan eşit hak alamayan, erkeğin iki dudağının arasındaki "Boş ol!" ile geçen onca yıldan sonra**, Osmanlı topraklarında doğan, Türkiye Cumhuriyeti'nin nimetlerinin farkında olan, İstanbul Balatlı Çerkes Seher Hanım da "**Kadınların Seçme ve Seçilme Hakkı**"nın tanınmasına çok sevinmiş. 1930 yasasıyla Belediye Seçimlerinde kadınlar siyasette de yer almış. Toplantılara katılmış, görüş bildirmiş. Erkekler ile eşit haklara sahip olmuş. Eşi Tayyip Bey, doru atı ile Akçakoca ormanlarında vazifesini icra edip, "Ağaç Yemini" ve mühürü ile ormanlarımıza sahip çıkarken, Seher Hanım Akçakoca ilk kadın Belediye meclis azası seçilmesine destek olmuş. Seher Hanım ile birlikte arkadaşı Şehriban Hanım da aza olarak seçilmiş. İki hanım, Akçakoca Belediye Meclisi'nde erkek azalarla birlikte, yan yana çalışmalarını sürdürürmüşler. İngiliz kadınından (1928) iki yıl sonra, Fransız kadınından (1945) on beş yıl önce, Seher Hanım, kazandığı (1930) bu hakkı aktif olarak yaşadığı bölgede kullanan bir ilktir.

Taktik. Strateji. Yüreklendirme. Zekâ. Disiplin. Takım Ruhu

Anneannem Bedia Atam'ın ablası Dilara teyze, Hüsrev Gerede Caddesi'ndeki evimize her geldiğinde, anne tarafından Salih Bozok ailesini, baba tarafından Prof. Dr. Vefik Vassaf'ı saygı ve sevgiyle yâd eder, anılarını anlatırdı. Arşivimizdeki fotoğrafın aynısını "Yaveri Atatürk'ü Anlatıyor, Salih Bozok'un Anıları" kitabının arka sayfalarındaki fotoğraflar bölümünde; "*Bozok ailesi; soldan sağa Atıfet, Pakize, Sabiha, Salih Bozok ve kucakta Muzaffer Bozok*." görüp, okuduğumda tebessüm etmiştim. Kitabın satır aralarından: Afyon'da. "*… Gecenin ileri vaktinde, yanımdaki odada bir gürültü işittim. Hemen yatağımdan fırlayarak gürültünün geldiği odanın kapısına koştuğum zaman* ***Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa'nın*** *bir masa başında kahkahalarla gülmekte olduklarını gördüm. Masanın üzerinde bir harita vardı. Kapıdan başımı uzattığım zaman, Mustafa Kemal Paşa, "Ne haber?" dediler. "Bir şey yok." dedim. "Nasıl bir şey yok? İçeri gir de neler olduğunu anlatayım!" buyurdular. Düşmanın bizim kuvvetlerimiz tarafından çevrilmiş olduğunu harita üzerinde göstererek, olağanüstü memnun ve neşeliydiler. "Çevrilmiş olan düşman, dört tarafta da cephe almak zorunda kalmıştır." dedikten sonra, "Buna ne düzeni derler, sen bilir misin?" diye sordular. Ben de "****Kale düzenidir****!" dedim. Yeniden gülmeye başladılar. Çünkü bunu bize "Tırıl" sanıyla tanınan İbrahim Bey adında* ***Manastırlı bir hocamız****ın askerî lisedeyken öğretmiş olduğunu söyledim. Tırıl'ın kim olduğunu Paşa da bildiği için gülüyordu."*

"*Mustafa Kemal Paşa Çalıkuşu'nu bitirmişti. Kitabı İsmet Paşa'ya verdi. M. Kemal Paşa ve arkadaşları Şuhut'a girerken Afyon'daki orduevinde balo başlamıştı. Görevleri baloya katılmalarına elveren subaylar ve eşleri, sevgilileri salonu doldurmuşlardı. Neşe içinde yiyip içiyorlardı. Bazı subaylar İzmir'deki eşlerini bu balo için Afyon'a çağırmışlardı. Hanımların hepsi tuvaletliydi. General Trikupis ile kolordusuna bağlı 1. Tümen Komutanı General Frangos, 4. Tümen Komutanı General Dimaras, 5. Tümen Komutanı Albay Rokka, 12. Tümen Komutanı Albay Kalidopulos, birlikte oturmaktaydılar. Baloya katılabilen subaylarının mutluluğunu izliyorlardı. Sakarya yenilgisinin acı etkisi hayli azalmıştı. İzmir'den getirtilen orkestra dans müziğine geçince, pisti şık subaylar ve güzel kadınlar kapladı. Rugan çizmeler ve ayakkabılar, ince ve yüksek topuklu iskarpinler, yeni cilalanmış pist üzerinde daireler, helezonlar, zikzaklar çizmeye başladılar."* Turgut Özakman (şahsa imzalı), "*Şu Çılgın Türkler/Türk Büyük Taarruzu*", s.604

Mustafa Kemal'in Manastır Askerî okulundaki bir hocasının taktiğini başarı ile uygulayarak Afyon'da zafer kazanması; taktikleri gözlemleyerek, farkına vararak, özümseyerek hayata geçirmesiyle başarılı oluyor. "*Yaveri Atatürk'ü Anlatıyor, Salih Bozok'un Anıları"* kitabının satır aralarında; Atatürk merak edip, soruyor Trikoupis'e zarâfetle "***Siz nasıl başarısız oldunuz****?*" diye. "Başarılı olsaydı Komutan Trikoupis, Rengigül Hanım'ın konağında oturmaya devam eder miydi acaba?" diye hep düşünürüm. O düşünce silsilesinde de "Adım Rengigül olur muydu?"

Sanatta Gerçekçiliğe Verdiği Önem

Tevfik Fikret'in "Halûk'a Mektupları"nı okurken "Şâir, oğluna ne demek istiyor?" sorularıyla sınavlar olduk. Halûk, etkilenmiş miydi şâirimizden bilemem ama Mustafa Kemal etkilenmişti. Ziyâ Gökalp'ten, (annesinin kabri Afyon Mevlevîhânesi'nde) Namık Kemal'den ilham almıştı.

"***Çallı ve Atölyesi***", Kıymet Giray'ın Türkiye İş Bankası Yayını, 1997 kitabından öğrendiğim: Atatürk'ün "**Efelik Ruhu**"nu överken atlar hakkında görüşü: "***Savaşta bizler bir parça arpa ekmeğini güç bulurken atlarımız arpa denilen nesneyi unutmuşlardır. Çallı, sen bu atları daha zayıflat ki bu tablo tam o devrin anlamını taşısın*** *(Katalog 1980)*". Mustafa Kemal, "**sanatta gerçekçilik**" vurgusunu ne güzel anlatmış.

"1934 yılında İran Şahı Türkiye'yi ziyârete geldiğinde, ***Atatürk için yeni Türk toplumunun temeli olan inkılapların tanıtılması bakımından önemli bir fırsat*** *ortaya çıktı. Atatürk büyük önderlere özgü önsezisi ile amacına ulaşmak için en etkili gücü, müziği kullanmak niyetindeydi. Konusunu bizzat kendisi vererek bir opera bestelenmesini istedi. "****Özsoy****" adı verilen bu* ***opera Türk milletinin doğuşunu,*** *İran ve Türk milletlerinin kökü uzak tarihe dayanan kardeşliğini ifade etmekteydi. Böylece komşu ülke ile dostluk bağları pekişirken Cumhuriyet Türkiyesi'nin de temel değerleri tanıtılacaktı. İran Şahı'nın gelmesine tam bir ay vardı. Münir Hayri Egeli tarafından yazılan libretto, Saygun tarafından kısa zamanda bestelendi. Saygun, "O heyecan içinde "Özsoy"u değil bir ayda, 15 günde yaz deseler yazacaktım." demekte. Temsil büyük başarı ile gerçekleşiyor. Atatürk kıvançlı ve gururlu. "****İşte gerçek müzik devrimi budur****" diyor." Özsoy Operası, Bir Perdelik Efsane, Atatürk ve Adnan Saygun",* Gülper Refiğ, Boyut Yayıncılık, 2012

Anne Sevgisi

Akaretler yokuşu üzerinde, müze içinde sergilenen Mustafa Kemal'in, Seryaver Salih Bozok Bey'e mektuplarını incelerseniz, çoğu kez, vâlidesini zikreder ve fevkalâde zarif, içten bir üslûp sergiler. Akrabası Yüzbaşı Sami Atam dedemiz de aynı ince üslûp ile mektuplar yazmıştır, kızı Dilara'ya. Günümüze ulaşabilseydi tüm mektuplar, şiirler, şarkılar, çizimler onları daha yakından tanıyabilirdik, hiç kuşkusuz! Onca savaşın ortasında, *Mustafa Kemal mektuplarında* "***Vâlideme söyleme, üzülmesini istemem***" diyor, Salih Bozok'a. Zübeyde Hanım'ın ailede, söz sahibi olduğunu, ailenin hanım fertlerinin aktarımlarından bilebilmekteyiz. İstanbul, Selânik'e göre daha konservatif ki birbirlerini de uyarıyorlar. "***Gezmeye giderken dikkat edin. İstanbul, Selânik sokaklarına benzemez!***" diye.

Çocuklara Verdiği Önem: 23 Nisan

"1929 (23 Nisan) Çocuk Haftası kutlamalarını başlaması nedeniyle Himaye-i Etfal Cemiyeti yöneticileri ve bir grup çocuk Gazi Mustafa Kemal tarafından Çankaya'da kabul edildi. Ankara Palas'ta yapılan çocuk müsameresine Mustafa Kemal katıldı."

"Teşekkür. Himayei etfal riyasetinden: Marif sineması müsteciri Haydar beyin 23 nisan 929 gününe ait sinema hasılatını He.c ne tahsis etmek suretile gösterdiği muavenet ve hamiyetten dolayı cemiyet namına alenen teşekkür olunur. Haber Gazetesi." (Hasan Özpınar Arşivi.)

Atatürk'e saygısı ile dedem Haydar Sarıali, 1929 yılında 29 yaşında sinemasının bir günlük hasılatını 23 Nisan'da, Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağışlamış ve teşekkür almış. Annem Güler Yaltırık, Levent'teki eve yakın "Köy Çocukları Kalkındırma" gibi bildiği, güvendiği kurumlara yardım ederdi, babası Haydar Sarıali'den öyle görmüştü. Annesi erken vefat etmiş komşu kızları varsa doğum günlerinde pasta yapar ya elbise diker, bir örgü hediye eder veya harçlık verirdi.

Balayı Yerine İktisat Kongresi

Atatürk Latife Hanım ile yeni evlenmiş, bizim gibi bir ay balayına çıkmamışlardı. Önce vatanın iktisadi kalkınmasını düşünüyorlardı. Savaşlardan yorgun çıkmış bir ülke için dil ve ekonomik devrimleri hayata geçirmeleri gerektiği bilincindeydi; eğitim, ekonomi, ziraat, sanat, kültür, spor… nice.

"*İzmir'de askerliğimi yaparken 17'ncisi tertip ediliyordu.* ***Mustafa Kemal Atatürk, 1923'te "İktisat Kongresi"ni yaptı.*** *İşte o zaman fuar kurulma fikri doğdu. Yanılmıyorsam, 1935'te Atatürk emir veriyor, daha ölmeden üç sene önce. O zaman başlıyor, bedava trenlerin gelmesi, gitmesi. Türkiye'nin her tarafından, nerede tren varsa bedava getirecek ve bedava götürecek.*

Oraya insanları getirmek maksadı ile düşünülmüştü. Parası olur veya olmaz, gelsinler de dünya çapında bir fuar görsünler. Nevin'in doğduğu yıl, 1937'de milletlerarası oldu. Enternasyonal ne demek; milletlerarası demek. İnsanların ufku açılsın diye yapıyor." Saffet Ural, 2014

Türkçe Öğrenecekler!

"Mustafa Kemal, Cumhuriyet'i yeni kurduğunda ve Darülfünun (1870), İstanbul Üniversitesi (1933) olduğunda, yurt dışından Dr. Curt Kosswig gibi değerli akademisyenler getirtmiş/gelmesini desteklemiş, ancak bir şart koymuş; "5 yıl içinde Türkçe öğrenmezlerse memleketlerine geri dönmek kaydıyla" protokol imzalatmış." Prof. Dr. Faik Yaltırık, 2011

1981 yılında dünyada kutlanması UNESCO tarafından ilân edilen; "Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı" nedeniyle Roma'da gerçekleşen "Türk Haftası", "*Atatürk: Tradizione e Cultura"*da, T.C. Başbakanlık onayıyla Ord. Prof. Dr. Anna Masala ile koordinatörlüğü üstlenmiştim. Bir yandan Rektör Prof. Dr. Cem'i Demiroğlu'nun konuşma metnini hazırlıyor, diğer yandan Anna ile Roma'ya birlikte gideceğim "hocaların hocaları" olan ekibin organizasyonunu yapıyordum; Prof. Dr. Nurhan Atasoy, Prof. Dr. Nüsret Ekin, Prof. Dr. Sahir Erman, Prof. Dr. Afif Erzen, Prof. Dr. Esat Çam, Prof. Dr. Yüksel Ülken, Prof. Dr. Yılmaz Altuğ. Sevgili Anna'nın konusu: "***Osmanlı İmparatorluğu'na Hayran Olan Biri, Mustafa Kemal Atatürk'e Nasıl Âşık Oldu?***" idi. Talât Halman, kültür elçimiz olarak New York'tan katılmıştı. Tebliğinin konusu; "***Türk Kültürünün Devamlılığında Görülen Özellikler***". Roma dönüşü, İstanbul Üniversitesi Bülteni "Atatürk Özel Sayısı"nı çıkartmıştım. Her sayıda kapak rengini düşünürdük. "Bu sayının kapak rengi ne olmalıydı?" Uzunca bir araştırma yaptıktan sonra kapak içine şöyle bir yazı yazmıştım: "***Doğumunun 100. Yılı nedeniyle, Atatürk'ün en sevdiği renk bültenimizin kapak rengi olarak seçilmiştir. Bu renge olan hayranlığı, Kemal Arıburnu'nun 1960 yılında yayımladığı ATATÜRK (Anekdotlar - Anılar) adlı kitabın 24-25. sayfalarında (Bölüm XIX) dile getirilmiştir:*** *"Mustafa Kemal bir sahil çocuğu olduğu için denizi çok severdi. Fakat son hastalık günlerinde hasret çektiği yer bir çam ormanlığı idi. Buna vesile veren, kendisine hediye edilmiş, bir ormanlığı ve çayırlığı gösteren tablodur. Ona yattığı yerden uzun uzun bakar ve yanına girdiğimiz zaman "Afet, bana memleketimizin ormanlık güzel yerlerinden tanıdıklarını anlat, onlara gidelim, ağaçlar altında dolaşabileyim, basit bir hayata kavuşalım, son arzum yeşillik ve ağaçlık, fakat yaz kış yeşil duran ağaçlar arasında olmaktır." diyen ıstıraplı, hasta sesi hâlâ kulaklarımda akisler yapıyor. O, hastalığının ağırlığına müdrikti ve belki kurtulamayacağını biliyordu. Fakat etrafındakilere ümitsizlik vermek istemediğinden, yaşayacağı yeni muhitler arar gibi idi; ancak bugün anlıyorum ki yeşilliğin ebedîyetinde son uykusunu uyumak arzusunu, buna vasiyet etmek istemiştir. Atatürk'ün yeşile hayranlığı, Faruk Nafiz'in şu şiir parçasını tekrarladığı zamanlarda, ne kadar da belli olurdu:*

Yeşil hem de!
Ben bu rengi taşırım her zaman can köşemde.
Yeşilde ne arar da bulmaz insanoğlu?
Yeşil bu… varlık dolu, gök dolu, umman dolu.
Bir ucu gözlerinde, bir ucu engindedir,
Meyve veren ağaçlar, bu çini rengindedir.
Bu çini rengindedir bahar, deniz, kır, orman,
Bana Tanrı'm gözükür, yeşil dediğim zaman.

Mustafa Kemal bu şiiri okuduğu zamanlarda, pür sıhhat bir varlıktı. Fakat kendisi yeşile hasret çektiği zaman ise, fâni varlığının erimekte olduğunu hissediyordu. Böylece o, bu son arzusu ile çam ağaçları ve yeşillikler arasında olmak istemiştir. Prof. Dr. Afet İnan"

Mustafa Kemal'i anlayabilmek için; okuduklarını, yazdıklarını, altını çizdiklerini, dinlediği müzikleri, kıyafetlerindeki özeni, izlediği filmleri irdelemek, anlamak gerek. Atatürk, dans etmeyi seven bir insandı. Dans etmek, hayatla başa çıkabilecek "step"leri bilebilmektir.

"**Atatürk'ün Askerlik Üzerine Kitapları (1908 – 1918)**" bölümde ikinci paragraf şöyle diyor; "*Aynı zamanda M. Kemal, öğretim devresinin her kısmında yazı yazmaya ve hattâ Manastır'daki okulda iken edebiyat ve şiire merak sarmış ve hitâbet tercümeleri için hiçbir fırsatı kaçırmamıştır. Ders kitaplarından gayri ne bulursa okumuş, Harp Akademisi'nde ve devlet merkezlerindeki müşâhedeleri onda derin izler bırakacak kadar kuvvetli olmuştur.*"

"Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" gibi her sözü, başardıkları, gösterdiği hedefler ile örnek alınması gerektiğini düşündüğüm Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü saygı ve minnetle anıyorum.

Fotoğraf: Saffet Ural
RE Books Arts Rengigül Ural Kitaplığı Atatürk Bölümü

Yaşadıkları savaşlar içindeki zorlukları eğitim ve kültür bilinci ile aktaran, Atatürk sevgisini aşılayan büyüklerime teşekkür ediyorum. Nur içinde yatsınlar.